

Kelompok 10

Legenda dan Imajinasi Sosial di Kampung Adat Kuta

Rendy Kurniawan

1165010135

Gambaran Hareup tina Kampung Adat Kuta, Ciamis. Sumber :
Tribunnjabarnews

Mimitian

Konservasi alam jadi penting pisan nanging ayeuna hal ieu lain hiji pilihaneun tapi hiji kabutuhan anu kudu dipigawé nalika hiji komunitas nyadar yén wewengkon-wewengkon ieu kudu dilestarikeun jeung dijaga. Ku kituna, umat manusa wajib martimbangkeun faktor-faktor ekologis keur kamekaran atawa ngawangun padumukan maranehna. Ku kituna, awal ti padumukan-padumukan ieu dipartimbangkeun pisan faktor-faktor ekologisna. Kukituna, urang manggihan yén pamudukan-pamudukan tradisional bakal gumantung pisan kanu sumberdaya alamna, kayaning walungan, cinyusu jeung leuweung oge ngawengku tempat partambangan keur minuhan kabutuhan sahari-hari pandudukna. Kusabab eta kanggo kamekarkeun teknologi dina wayah eta, mangka faktor ékologis jadi hiji partimbangan anu penting pisan. Cai salaku anu babari diteangan ti walungan jeung oge ti cinyusu, kadaharan pge bisa diteangan di leuweung.

Loba huhunian tradisional nu aya di sisi walungan. Walungan Citanduy jeung Walungan Ciliwung geus jadi saksi pikeun loba désa-desa nu aya disisi walungan. Salian ti eta, walungan-

walungan ieu miboga fungsi keur rute transportasi pikeun mastikeun interaksi sosio-ekonomi antara diantara daerah nu hiji kanu lainna. Ku kituna, sakali deui ditekeunkeun yen faktor ékologis jadi penting pisan keur martimbangkeun baheula samemeh ngawangun kampung.

Sanajan kitu, faktor ékologis oge jadi hiji nu rawan sarta beak jeung bisa dijadikeun sumber konflik lantaran tina rebutan ka wates. Kituna aya dikembangkeun naon urang wawuh jeung carita-carita atawa legenda-lagenda. legenda atawa carita ieu miboga fungsi pikeun ngawétkeun sumber daya alam jeung masarakatna supaya tunduk kana imajinasi sosialna, ku kituna masarakat bisa tunduk sasuai paraturan. Sahingga, legenda jeung mitos ieu penting pisan pikeun jalma di padalaman tradisional.

Salain eta, Panalungtikan ieu ngagunakan metode studi pustaka. Panyusun ngusaha ngumpulkeun sumber-sumber nu ti buku, jurnal jeung sajabana, tuluy di rangkei jadi hiji kasatuan nu utuh.

Dina makalah ieu, sim kuring badé ngabahas legenda di hiji kampung adat tradisional, anu mangrupikeun legenda di Désa Kuta, Tambak Sari sub-distrik, Ciamis Kecamatan. Lajeng urang tingali lamun mitos sarta legenda geus junun tetep désa tradisional ieu sareng menajadi imajinasi sosial dina masarakat, atawa sabalikna.

Kaayaan Geografis kampung Kuta

Kampung Kuta nyaéta salasahiji kampung adat anu aya di Jawa Barat. Dina basa Sunda, Kuta hartina pager témbok. Ieu kampung adat dingaranan Kuta lantaran lokasina aya di pasir anu jungkrang kurang leuwih 75 méter sarta dikulilingan ku bubukitan. Kampung Kuta, dina sababaraha dongéng buhun anu kasebar di masarakat Sunda sering disebut ayana nagara "burung" atawa daérah anu teu jadi ibukota Karajaan Galuh. Masarakat kampung Kuta minangka hiji komunitas anu kaiket ku aturan-aturan adat, tapi maranéhna wanoh kana sababaraha kasenian anu bisa dijadikeun sarana hiburan, boh kasenian buhun boh kasenian modérn. Kawas Calung, Réog, Sandiwara, Tagoni, Kliningan, Jaipong, jeung réa-réa deui.¹

¹www.disparbud.jabarprov.go.id. Diaksestanggal 16-12-2018.

Kampung ieu ayana di Desa Karang paninggal, Kacamatan Tambaksari, Kabupaten Ciamis, Jawa Barat. Kampung Kuta ieu diwangunku 2 RW dan 4 RT. Kampung ieu ngawatésan sareng Dusun Cibodas di paleubah kalér, Dusun Margamulya di peleubah kulon, jeung di

Lokasi tina Kampung Adat Kuta, Ciamis. Sumberna : Google Maps

paleubah kidul jeung wétan ku walungan Cijulang, nu sakaligus eta perwatésan wéwéngkon Jawa Barat jeung Jawa Tengah. Ka kampung Kuta bisa gé bisa di jugjug ti kota Kabupatén Ciamis ku jarak sakitar 34 km. Nu nganjang ka kampung ieu bisa ngangunakeun mobil angkutan umum (angkot) népika Kacamatan Rancá jeung dilatuluykeun ku ngangunakeun motor sewaeun atawa ojeg. Kaayaan jalan mangrupa aspal nu pungkai-pengkol tur tanjakan nu rada lungkawing. Mun ngaliwatan Kacamatan Tambaksari bisa ngagunakeun kendaraan umum mobil sewaan atawa motor sewaan nu jigah kaayaan jalan nu sarua.²

Carita-carita Kampung Kuta

Ngaran kampung Kuta ieu meureun dipaké nalika ngepas jeung tempat kampung adat ieu nu ayana di lembah nu lungkawing, kirang leuwih 75 meter jeung dikurilingan ku tebing-tebing/parbukitan. ti basa sunda buhun, Kuta miboga harti nyaéta pagéur tembok. Urang sunda

² *Masyarakat Pendukungnya*”. In Harmonia Jurnal Pengetahuan dan Pemikiran Seni. Vol. 8 (2), p. 180-184.

saenteuna boga lopa miots atawa carita.³ Katerangan di handap ieu saheunteuna jadi carita-carita kampung adat Kuta, Ciamis.

Calon dayeuh karajaan nu gagal

Ieu salahsahiji dina carita atawa mitos di kampung adat. Nalika eta hiji raja nu ngaranna Ki Ajar Sukaresi rek ngadégkeun puséur karajaan. Kukituna dipilih di hiji tempat nu ayana di lembah nu dikurilingan ku tebing-tebing nu jérone 75 M di lokasi pangwangunan puséur karajaan éta. Lokasi ieu nu ayéuna jadi Kampung Kuta. Raja eta tuluy maréntahkeun rahayatna keur ngawangun hiji karaton. Mung nalika sadayana nu disiapkeun geus dilakkukeun jeung bahan-bahan keur ngawangun karaton geus kakumpul, yén eta Prabu anyar téh nyadar pikeun

**Potret Padumukan nu eksis dina Kampung Adat Kuta, Sumber :
tribunjabarnews**

lokasi éta teu cocok keur dijadikeun puséur karajaan lantaran “heunteu minuhan Patang Ewu Domas”, kukituna, ti saranna para bawahanna diputuskeun neangan tempat nu anyar. Ngamekeul sakeupeul taneuh ti urut karatonna di Kampung Kuta keur kenag-kenangan, Prabu jeung para punggawa angkat néangan tempat nu anyar.

³ Misalna Humaeni, Ayatullah. (2012). “*Makna Kultural Mitos dalam Budaya Masyarakat Banten*”. In *Antropologi Indonesia*, Vol. 33 (3), p. 159-179. Jeung bandingkeun Sunanang, Asep and Luthfi, Asma. (2015). “*Mitos Dayeuh Lemah Kaputihan pada Masyarakat Dusun Jalawastu Kabupaten Brebes (Tinjauan Strukturalisme Levi-Strauss)*”. In *Solidarity: Journal of Education, Society and Culture*, Vol. 4 (1), p. 1-14.

Saénggeus ngalakukeun parjalanan sababaraha poé, rombongan ieu népika hiji tempat nu luhur, Prabu ieu ninggalian ka sakuliring tempat nu cocok nubisa dijadikeun Dayeuh atawa heunteu, ceuk béjana, tempat nu ditinggalian téh ayeuna dingaranna Tenjolaya. Nalika Prabu ninggali ka kulon, manehna ninggali leuweung bakékotan nu terkapar héjo léga. Manehna terus ngalemparkeun képélan taneuh nu dibawana ti Kuta harita eta. Keupeulan taneuh eta murag di hiji tempat nu ayeuna disebut “Kepel”.⁴

Taneuh nu dibaledogkeun éta ayeuna ngarobah jadi sawidang sérang nu datar jeung taneuh nu jadi warna hideung mirip jigah taneuh di Kuta. Sedengkeun taneuh di sabundereunna warna beureum. Prabu jeung rombongananna tuluy nereskeun parjalananna népika di hiji sadataran nu subur di sisi walungan Cimuntur jeung walungan Citanduy. Diditu Prabu jeung rombongananna ngadeugkeun karajaan. Nu tempatna ayeuna disebut Karang Kamulyaan.⁵

Carita saterusna mirip jeung carita Ciung Wanara di naskah Wawacan Sajarah Galuh. Prabu tuluy mutuskeun jadi mandeg pandita di Gunung Padang. Tahta karajaan manehna dititipeun ka patih ny ngaranna Aria Kebondan. Mangkatna Prabu ninggalkeun dua pamajikan nyaéta Dewi Naganingrum nu keur ngangandung jeung Dewi Pangrenyep. Nalika Dewi Naganingrum nu ngalahirkeun, Dewi Pangrenyep nukeuran orokna ku anak anjing, Aria Kebondan nu jadi raja di Galuh jadi éra. Terus nitah Lengser maéhanna, mung Lengser teu tegaan maehan Dewi. Manehna nyumputkeun Dewi Naganingrum ka Kuta.⁶

Sedengkeun orok nu di piceun ka walungan Citanduy terus kapanggih eta orok ku Aki Balangantrang nu tuluy dipungut jeung diasuh nepika gedena nu dingaranan Ciung Wanara. Tempat Ali Balangantrang ngasuh Ciung Wanara eta ngaranna “Geger Sunten”, nu sakitar 6 km ti Kuta. Ciung Wanara tuluy ngarebut deui karajaan Galuh ti Ari Kebondan ti partandingan sabung ayam, numana dicaritakeun ti naskah, saenggeus Ciung Wanara jadi raja, Lengser ge ngajemput Dewi Naganingrum sahingga bisa kumpul deui jeung anakna.⁷

Carita Leuweung Gede

⁴ Syaripulloh. (2017). “*Mitos di Era Modern*”. In Sosio Didaktika: Social Science Education Journal, Vol. 4 (1), p. 25-35.

⁵ *Ibid* 35-40.

⁶ Salura, Purnama.(2007). *Menelusuri Arsitektur Masyarakat Sunda*. Bandung: PT Cipta Sastra Salura. Hal 90

⁷ *Ibid*, hal 70.

Kaarifan lokal nu dicékél ku masarakat Kampung Kuta ieu berhasil ngajaga kasaimbangan alam jeung kaurusan tataneun hirup masarakat. Salahsahiji nu nonjol nyaeta pikeun hal palestarian leuweung, cinyusu jeung tangkal arén keur sumber kahirupan sadaya. Masarakat adat ngabogaan leuweung karamat atawa nudisebut Leuweung Gede nu sok dihadiran ku orang-orang nu sok hayang meunang kasalamatan jeung kabagjaan hirup. Kukituna, dipantang pisan menta hiji hal nu nunjulleun katamakan siga kabeungharan.⁸

Mun rek asup wilayah leuweung karamat di terapkeun sabuah hiji pantrangan. Nyaeta : ulah ngamanfaatkeun jeung ngaruksak sumber daya hutan, make baju dinés, make parhiasan emas, make bau hideung-hideung, mawa kantong, make alas kaki, nyiduh, jeung ulah ribut. Sadayana ieu pantrangan-pantrangan ditujukeun keur ngajaga leuweung méh teu kacemar jeung tetep lestari. Kukituna teu heran leuweung Gede masi bisa ninggali tangkal kai nu gede, salian ti eta, sumber cai masih kajaga. Di sisi leuweung loba cinyusu nu bersih tur herang jeung sering oge dipake jang sibeungeut.⁹

Potret Leuweung Kramat dina Kampung Kuta, Ciamis.
Sumber ; www.google.com

Lantaran kataatan ngajaga kalestarikeun lingkunganna, tahun 2002 Kampung Kuta meunang panghargaan Kalpataru kategori panyalamat Lingkungan.¹⁰ Pantrangan-pantrangan nu lain berlaku di luar leuweung gede tapi masih kaasup wilayah kampung adat kuta nu wajib diturut. Saperti pantrangan ngawangun imah ku atap genteng, ngubur janazah di kampung eta,

⁸ Pupitasari, Popi; Djunaedi, Achmad; Sudaryono and Ahimsa Putra P, Heddy. (2011). *“The Significance of Preserving the Genius Loci in Nurturing Historic-Religious Urban Settlement, Case Study: Kampung Luar Batang (Jakarta, Indonesia)”*. In *Tata Loka*, Vol. 13 (4), p.197-204.

⁹ Lim, Suhana. (2017). *Feng Shui: Mitos dan Fakta*. Jakarta: PT. Gramedia Pustaka Utama. Hal 20.

¹⁰ Iswidayati, Sri. (2007). *“Fungsi Mitos Dalam Kehidupan Sosial Budaya*. Bandung, PT Gramedia. Hal 35.

dininggalkeun hal-hal nu sifatna mamerkeun kabeungharan nu bisa nimbulkeun pasaingan, mentaskeun kasenian nu boga ngandung lakon jeung carita, nu misalna wayang.

Pantrangan-pantrangan eta mun di langgar dipercaya ku masarakat bakal nimbulkeun malapetaka pikeun nu ngalanggarna. Kaunikan nu lainna, warga kampung kuta ieu di pantrangan nyieun sumur. Cai keur kaperluan sahari-hari kudu di bawa ti cinyusu (mata air). Pantrangan ieu meren lantaran kaayaan taneuh di kampung ieu labih jeung di sieun bisa ngaruksak kontur taneuh.¹¹

Kacindeukan

Tina penjelasan di luhur, urang sadayana apal kumaha eta kaaripan lokal mangfaat pisan dina kahirupan di Kampung Adat Kuta. Mulai dina kumaha kuatna sajarah eta kampung adat, ngajadikeun kayakinan ti masyarakat bahwa urang teh katurunan raja-raja jeung sahenteuna wajib ngajalankeun kawajiban ngajaga tur ngarawat eta tradisi leluhur. Ditambah deui, kaaripan lokal siga leuweng gede ngabuktikeun ka urang sadayana, anu sabuah kaaripan lokal kudu bisa ngajaga alam jeung ngalestarikeunna. Sahingga, teu kenging jalma-jalma nu henteu bertanggung waleur, teu bisa ngarusak eta sumber daya dina kampung Adat Kuta, Ciamis.

Panyusun apal bahwasana ieu tulisan tina katubih pisan tinu sampurna. kusabab eta, panyusun ngarepkeun talatah nu ngawangun demi terbentukna iklim akademis tina kampus urang sadayana.

¹¹ Muanas, Dasum, dkk. (1998). *Arsitektur Tradisional Jawa Barat*. Jakarta: CV Piala Mas Permai. Hal 34.

KAMPUNG ADAT BADUY

RESTI SUMINAR

(1165010136)

A. Perkenalan

Sajumlah tulak dina kahirupan badui geus dilumangsungkeun, tapi leuwih umum pakait jeung peculiarities of Baduy sorangan salaku sistem sosial, organisasi kamasarakatan, kapamimpinan, agénsi adat, sistem administrasi adat, upacara, agama jeung Sistem pangaweruh jeung rupa ciri séjén anu masihan gambaran pikeun komunitas Baduy luar.

Wanti ku ieu, makalah boga tujuan pikeun ngajelaskeun sisi sejen tina badui nu ngeunaan parobahan sosial jeung budaya, salaku hasil tina parobahan di lingkungan hirup, duanana lingkungan alam jeung fisikna sarta lingkungan sosial. Parobahan lingkungan alam anu mangrupa leuweung sabenerna tradisional nyaeta mana maranéhna hirup sarta jadi sumber mata pencaharian maranéhna lalaunan atawa gancang geus sarta geus robah kusabab dina ngaronjat utilization sumberdaya leuweung jeung utilization tina lemahna tatanén ku pamaréntah.

Parobahan lingkungan alam / tuntutan fisik adaptasi masarakat Baduy jeung lingkungan anyar sarta robah langsung atanapi henteu sigana merlukeun parobahan dina budaya masarakat Badui. Bari robah teh nyaeta sorangan bisa disababkeun ku ayana interfering di pamaréntah ngatur hirup di aranjeunna, nyaéta dina bentuk resettling di wewengkon padumukan husus mun aranjeunna. Numutkeun Sam (1986: 3) robah eta bisa oge jadi dibalukarkeun ku beuki sering kontak ku grup sosial atawa suku étnis séjén, atawa kusabab panyaluran anu téhnologi modéren jeung atikan, Ajaran Agama jeung media massa modern.

B. Ihtisar Baduy

1. kaayaan Téritori dina

Dumasar data diala ku Sosial Kehutanan Tim Indonesia (1985: 7), Banten nyaeta wewengkon forested paling éksténsif di Jawa Kulon kalayan wewengkon 354 970 ha. Hade vegetasi, antara séjén Rasamala, saninten na Nyamplung. topografi anu papasiran kalawan hiji lamping rata-rata 45%, luhurna antara 150-450 m, jenis taneuh dina bentuk latosol darat coklat,

dataran aluvial coklat sarta andosol. curah hujan 4.000 mm / YR. Kalawan suhu rata-rata leuwih ti 20°C.

Di wewengkon leuweung anu désa tradisional Banten Kanekes extent 5101,85 hektar. Jeung Jumlah bangsa maranéhanana, katelah Badui 4.574 urang nyebarkeun leuwih 10 desa buah (Garna, 1985). Dina 1992 populasi Kanekes kira 5000 (Garna, 1992a: 3).

Kanekes Désa mangrupikeun hiji wewengkon nu ampir devoid of dataran jeung solely diwangun tina pasir jeung lebak anu lungkawing di sababaraha tempat jeung walungan sahingga hese ngahontal desa dina waktu anu singget. kalawan nagara alam fisik misalna, ditambah oge adat nu anut ka badui, utamana lamun dibandingkeun jeung komunitas sakurilingna, ka Baduy digolongkeun kana komunitas papisah, hususna di Jawa Barat.

2. Asal kecap "Badui"

Baduy designation keur warga kampung Kanekes henteu diturunkeun tina éta sorangan, tapi ti luar nu tumuwuh jadi timer designation. Walanda disebutna aranjeunna sakumaha badoe "i, badoej, badoewi, Urang Kanekes jeung Rawayan (Garna, 1992a: 2).

Saterusna, nurutkeun kana harti anu dibikeun ku sababaraha dongeng na folklore Banten Baduy asalna tina ngaran hiji tempat dipaké salaku dwelling a. cinyusu ngaranna Cibaduy, tapi tétéla nami Spring Cibaduy dilahirkeun sanggeus kahiji komunitas dipiceun éta kampung muka. Aya pamadegan séjén anu nyebutkeun, lamun Baduy asalna tina kecap Buddha, anu robah jadi Badui. Aya ogé ceuk Baduyut ngomong, lantaran kampung anu ngawula loba tempat dwelling tangkal baduyut tumuwuh, hiji tipe tangkal banyan. Nu jelas nyebutkeun Baduy dilahirkeun sanggeus masarakat pengasingan ieu ngawangun desa, anu nepi ka kiwari dipikawanoh salaku nyaéta panggero urang Baduy. Nurutkeun kana harti nu sabenerna kecap asalna tina Baduy Arab Badui diturunkeun tina kecap Badu atanapi Badaw anu hartosna laut keusik (Djoewisno, 1986: 5).

3. mata pencaharian

Badui tur matak tina béas nu dilambangkeun ku Nyi Pohaci Asri kudu dipelak nurutkeun dibekelan ngeunaan karuhun, nyaéta salaku kumaha karuhun maranéhanana tumuwuh béas. Béas anu dipelak dilahan garing, Huma nu nu di luar jeung jero kampung, tapi teu matak dipelak di wangun leuweung larangan leuweung heubeul di wewengkon Batin Baduy. Ku fokus dina

budidaya béas di sawah sakali mangsa penanaman unggal taun, mata pencaharian nu Badui mangrupikeun bentuk subsistence umur heubeul, meureun saprak béas anu dipikawanoh di Jawa Kulon. Béas teu matak dijual, rezeki ieu dilarapkeun ka sadaya badui. Tapi produk leuweung, bubuahan jeung spésiés tutuwuhan Widang séjén bisa dijual pikeun kas benang pembeli katun, anchovies, dialek roko jeung bako (Garna, 1992b: 107-108).

Jenisna mata pencaharian rélatif anyar, munculna kasarna éta 10 taun panungtungan ieu traded pakéan, rokok jeung produk leuweung sakumaha ogé budidaya shifting dilumangsungkeun utamana ku Luar Baduy. Salian dagang, di Baduy Luar ogé ngolah geutah kana cai gula Kawung, jadi buruh tani jeung berhuma luar kampung Baduy, jeung fishing (Garna, 1992b: 109).

C. publik urutan budaya

Dumasar hasil panalungtikan anu dilakukeun ku para ahli, yen nu nyicingan désa di Kanekes anu badui, teu dicampur ku colonists, basa milik kategori dialekSunda Banten Baduy atawa sub dialek mana boga ciri husus, kayaning teu gaduh kareta-usuk, aksen tinggi dina intonasi jeung sababaraha tipena béda struktur kalimah kalawan lulugu Sunda (Garna, 1992a: 2-3).

Nurutkeun Djatisunda (1992: 4-5), komunitas Baduy sadar ngakuan yén nu kuduna ngajadikeun éta béda ti komunitas Sunda sejenna luar Kanekes ngan dina sistem agama. Éta disebutna Sunda luar Kanekes jeung designation "Jalma Eslam" na dianggap salaku "urang nu" atawa "Dulur anu". Makna istilah "Urang téh" atawa "Dulur anu" ku Kaiti Pa dipake "Seurat" Tangtu Ciukeusik, dikedalkeun ku nyarios, "Harti urang téh ta ja Dulur acre. Dulur-dulurna mah, ngan Eslam hanteu kami sabagi didieu "(hartina urang téh nyaéta Dulur anu. Anjeun heck lanceukna, tapi Islam teu resep kuring didieu). frasa clarifies status tina komunitas étnis Baduy (Baduy) salaku suku Sunda.

1. pikukuh Baduy

Desa Kanekes Baduy, nyaéta masarakat nu boga tradisi has, nu béda ti komunitas Jabar sacar umum. Éta disebutna tradisi pikukuh Baduy. Dasi mun pikukuh ditangtukeun ku mana badui anu atanapi netep, nyaéta ciri organisasi sosial dina hiji grup tunggal kakulawargaan. jalma Tangtu residing di Kampung Cibeo, Cikeusik jeung Cikartawana, katelah jalma Baduy Dina wadah Badui pikukuh. Jalma panamping boga sakumaha adat Baduy di handapeun pengawasan

Batin Baduy anu mibanda dasi pikukuh looser, disebut Outer Baduy (Garna, 1988: 4).

Ayana badui teu bisa dipisahkeun tina tradisi salaku pikukuhnya. Tetep jadi pikukuh jeung kontrol guna dijaga aturan lajeng dilaksanakeun pikeun membela nu disebut aki buyut (dina Basa Indonésia: taboos na basa Sunda: pamali). Abdi aki buyut ieu larangan pikeun Baduy. Inti tina pikukuh Baduy nyaeta, "*Lojor teu meunang di potong, pondok teu meunang di sambung*" (sagalana nanaon dina kahirupan kudu dicokot atawa ditambahkeun, kudu tetep gembler).

Danasasmita sarta Djatisunda (1986: 93) ngécéskeun yén aki buyut dina kahirupan aranjeunna dibagi kana tilu, nyaéta: (1) Tabu ngajaga purity jiwa (manusa); (2) Tabu ngajaga purity tina mandala nu; (3) Tabu ngajaga purity tina tradisi. Tabu ngajaga purity jiwa nyaeta panangtayungan sumanget / jiwa, sabab jiwa nyaeta sumanget manusa nu diturunkeun kana dunya alam dina beresih jeung murni.

Upami jalma Baduy sakumaha nu boga jiwa mati, anu jiwa deui ka tempat asal kedah tetep beresih jeung murni. Tabu ngajaga purity tina mandala mangrupa badui ngajenan ngalawan Desa Kanekes sabab dianggap inti jagat (puseur jagat raya) salaku tempat wahyu Nabi Adam ka dunya. purity Kanekes Désa kudu dijaga ngaliwatan larangan urutan henteu naon baé ngasupkeun eta. Kanekes sakumaha mandala mangrupa ngabogaan tingkat béda tina syi'ar, kayaning *Tanah Sasaka*, *Tanah Tangtu* dan *jeng Tanah Huma*.

Tabu ngajaga purity sahiji tradisi anu panangtayungan watek Nyetél na lowered dina eusi nilai kahirupan nu kabukti disimpen hirup maranéhanana sacara lalampahan. Ayana tradisi salaku karuhun surrogate (karuhun) ngurusan jeung diadopsi sakumaha anu kasebut ayeuna. Palanggaran pikukuh ngarupakeun hal kotor janten "disertu"(diberesihkeun).

Penanaman nilai kahirupan, kaasup pikukuh dibawa ku jalan ngenalkeun ka barudak. Kolot kudu ngabéjaan nu aki buyut nepi putrana saprak anjeunna nyaho lingkungan, sangkan ulah ngalepatkeun kokolot. Dina panempoan maranéhanana, lamun anak ngalanggar pikukuh lajeng kolotna anu kaliru keur teu keur sanggup dididik luyu jeung pikukuh.

2. Ageman, Ritual jeung Pangaweruh Systems

Nurutkeun Garna di Koentjaraningrat (1993: 139), anu jadi dadasar badui agama hormat sumanget karuhun jeung kapercayaan dina kakuatan hiji urang, Batara Tunggal. kapercayaan

maranéhanana disebut Sunda Wiwitan Wiwitan atawa Agama. Orientasi, konsép ??? konsep jeung kagiatan kaagamaan séjénna ditujukan pikeun pikukuh teh Baduy urang dianggo luyu jeung alur dina karaharjaan tina dunya Baduydan hirup sibuk. Perjalanan hirup manusa di dunya fana ku Sunda Wiwitan teu misahkeun tina wadahnya "tilu Buana", nyaéta: Buana Buana Nyungcung sarua atawa Ambu luhur luhur; Tengah Buana Panca Buana sarua salaku Tengah atawa tengah Ambu; Disallow sarua Buana kalawan Buana Handap atanapi Ambu Handap. nomaden manusa di Buana Panca Sentral someday jadi patepung Buana Buana Tamat larangan teh. bari prosesna ditangtukeun dina Buana Luhur kalahiran. Dina palaksanaan ajaran Sunda Wiwitan di Kanekes kawas teu geus relied dina hal nu tangtu, sabab teu boga kitab suci salaku agama séjén. kitab suci maranéhna engraved di "pikukuh" nu ngawengku dimuat kalawan rupa ajaran Sunda Wiwitan (Djatisunda, 1992: 29).

Di sagigireun badui ogé mibanda pangaweruh ngeunaan sistim, kaasup nu pangaweruh ngeunaan alam semesta sakumaha wangsit di konsép jeung mitologi Baduy dunya, Sigana moal ukur ngeunaan dunya nyata tapi ogé ngeunaan dunya nu abstrak, hirup datangna. Badui oge wawuh jeung jenis tutuwuhan jeung tatangkalan Huma di leuweung, kaasup béas. Béas anu dipikawanoh salaku béas lokal dipelak dina taneuh garing, kiwari dipikawanoh ngeunaan 14 rupa Huma béas (Garna, 1988: 7).

D. Robah na kelestarian Tradisional nilai komunitas Baduy

Unggal masarakat manusa pikeun hirup kudu robah. Kusabab euweuh masyarakatpun nu eureun di hiji titik nu tangtu kabeh waktu. The ngarobah tides unggal waktos underlies masarakat manusa nu mindeng ngabalukarkeun ngolah parobahan drastis lumangsung tur teleb. Ieu bakal muncul ti konsékuansi tina hiji acara revolusi. Tapi prosés robah ogé bisa ngajalankeun pisan slow sarta nyokot kawilang lila (évolusi).

Saterusna, robah nu tiasa paduli rupa-rupa hal, parobahan fisik ku Prosés alam sarta parobahan dina dinamika kahirupan manusa ku hirup sorangan. Ngarobah ngeunaan hirup manusa, atawa lingkungan nu patali jeung kahirupan jadi fisik, alam jeung sosio-disebutna robah sosial (Garna, 1992b: 1).

Teori robah sosial mimiti mekarna awal periode abad social Loba ahli anu nempatkeun maju pamikiran-Na. Luyu kalawan tukang aranjeunna, mangka parobahan harti sosialpun greatly rupa-rupa. Numutkeun Moore di Garna (1992b: 9), robah sosial téh shift signifikan tina struktur sosial. Saterusna, Soekanto (1990: 333) boga pamadegan yén parobahan di masarakat tiasa

ngeunaan nilai sosial, norma sosial, pola paripolah sosial, komposisi lembaga masarakat, éta lapisan di masarakat, jeung kakawasaanna, interaksi sosial jeung saterusna. Parobahan salaku prosés parobahan sosial sarta bisa némbongkeun parobahan budaya, atawa nerapkeun duanana ka runtuyan prosés (Garna, 1992b: 4). Ngarujuk kana pamadegan di Garna Lauer (1992b: 9), robah sosial nyaeta konsep ngarah inklusif jeung parobahan sosial rupa tingkat kahirupan manusa, ti ngamimitian individu keur global. Parobahan dina unggal tingkat kahirupan éta leuwih luyu dianggap salaku robah sosial. Ieu ngandung harti yén sanajan parobahan leutik atawa parobahan elemen sosial nu tangtu tiasa nyarios ngeunaan robah sosial.

1. Faktor-faktor sebab Robahna Sosial

Numutkeun Riyanto (1990: 97-98), sacara umum aya dua faktor anu ngabalukarkeun parobahan ie sabab sosial anu asalna dina masarakat sarta luar masarakat prihatin. nu jadi sabab asalna dina masarakat nu: (1) Ngaronjatna atawa nurunna populasi; (2) Adat (penemuan) jeung pamanggihan nu anyar (kapanggihna), boh dina wangun gagasan jeung alat nu salajengna ngababarkeun inovasi (inovasi); (3) konflik di masarakat; (4) Pemberontakan (revolusi) dina awak masarakat. nu jadi sabab aya sourced ti luar masarakat sual nyaeta (a) lingkungan fisik sabudeureun alam manusa; (B) peperangan kalawan nagara séjén; Pangaruh (C) budaya masarakat lianna nu bisa jadi boh akulturasi budaya (kontak budaya), asimilasi (Renewal unsur budaya), difusi (sumebarna elemen budaya), Diasupkeun peacefully (penetrasi pecifique) jeung paksaan.

2. Teori Fungsional Struktural Talcott Parsons

Mimiti ngerjakeun ku Parsons sabenerna dimimitian ku hiji analisa lampah individu (system Peta), lajeng bergeser kana hasil analisis sistem sosial anu Sacara stuktur hanca. Ruth (1986: 8) boga pamadegan yén di dijelaskeun téorina, Parsons dibeulah 4 Sistim nu aya (a) System of budaya (sistem budaya); (B) sistem sosial (System Sosial); (C) Sistem kapribadian (Sistim kapribadian); kabiasaan (organisme behavioral (d) Systems organisme urang salaku Sistim). Supados sistem sosial bisa ngajaga fungsi sarta mangrupikeun bisa minuhan kaperluan individual, Parsons nempatkeun maju opat syarat hanca disebut "modél AGIL "(Adang, 1990: 130)), nyaéta:

A- Adaptasi, némbongkeun kabutuhan pikeun sistem sosial nungkulan lingkunganana. Aya dua diménsi masalah; Kahiji, kedah aya hiji adjustment tina Sistem jeung tuntutan realitas

kasar nu teu bisa dirobah (inflexible) nu datangna ti lingkungan. Bréh, aya hiji proses transformasi aktif tina situasi. Tujuanana

G- Attainment, sarat hanca yén ukuran diarahkeun kana tujuan, nyaéta tujuan umum tina anggota di sistem mangrupa sosial.

I- integrasi, sarat patali ka interrelationship antara anggota tina sistem sosial. Laten L- pola diropéa, konsép latency nembongkeun gencatan patempuran dina saling merpanghasilan

Model Cybernetics Parsons Filed Téori évolusionér nu ngécéskeun gerakan ti primitif nepi masarakat modern ngaliwatan opat prosés robah struktural utama, nyaéta (1) diferensiasi, (2) pembaharuan mangrupa adjustment (adaptif Ngaronjatkeun); (3) panghasilan (Inclusions); jeung (4) generalisasi tina nilai. Prosés diferensiasi struktural jeung kamajuan nu patali jeung éta mangaruhan prosés évolusi, kayaning mecenghulna Sistim stratifikasi sosial, organisasi birokrasi, sistem duit, pasar jaringan teu husus, sarta pola tina pergaulan demokratis, disebut évolusionér universal, anu peran pikeun ngaronjatkeun kamampuh komunitas beradaptasi aranjeunna (Garna, 1992b: 62).

Pola évolusi masarakat nurutkeun Parsons sajarahna ngaliwatan tahapan "primitif, panengah, jeung modern "(Soekanto, 1983: 9).

Parsons ditampik anggapan heubeul nu nyebutkeun yén publik bakal boga ngarobah sarta ngembangkeun dina bentuk seragam, tapi leuwih condong kana disebutkeun yen ngembangkeun sajarah umat manusa nembongkeun hiji robah évolusionér nu jadi marga pamutahiran "kapasitas adaptif".

3. Robahna Sosial dan Kebudayaan masyarakat Baduy

Badui anu grup kuat jalma nyepeng tradisi karuhun nu sistem sosial sakabéh rooted dina sistem agama na, nu Ngabalukarkeun masarakat ngarobah lambat pisan. Parobahan ??? parobahan disababkeun ku kontak sareng hubungan komunitas séjén luar kampung Kanekes.

Garna (1987, 17) boga pamadegan yén ngartos masarakat Badui salaku sakabeh Persib pengawasan diperlukeun, utamana lamun kaayaan parobahan sosial. Nyawa Baduy kamungkinan nyieun misteri kahirupan salaku sumber a pamahaman alam budaya ancestral Indonesia hususna sarta ngeunaan ordo Sistim sosio-kultural lokal ngalawan penetrasi sahiji unsur budaya. komunitas Baduy salaku komunitas tradisional bisa jadi disebut masarakat mangrupa tumuwuh,

sabab henteu mun parobahan nu lumangsung, oge ta'at ngalawan shift pikukuhnya. Robah bakal muncul tina pola pikir, cara polah, ngilikan barang organisasi sosial saméméhna kanyahoan di kahirupan nu aranjeunna. Sababaraha warga badui stumbled kaluar kampung Kanekes ka loosan diri tina beungkeut pikukuhnya. Aranjeunna lajeng netep di desa sakurilingna.

tempat kapindahan for hirup deui narima rojongan pamaréntah dina hiji program asah terasing Karaharjaan Sosial (PKSMT). lokasina nyaeta di Gunung Tunggul, subdistrict Leuwidamar, Lebak, Banten. Ieu narabas di hiji adjustment kana budaya Sunda, ku kituna masarakat Baduy nyaho tur nyaho tur ngarti nu antukna bisa maénkeun peran dina kasuksésan ngembangkeun Indonésia. Dina fase kahiji asah geus dibikeun ngaliwatan 125 kapala rumah tangga, dipikawanoh PKSMT Keusik Kopo I. Ayeuna dina fase II padumukan di Pasir Kopo II, jumlahna aya 51 kulawarga (225 jalma) Sukamaju éta di kampung, tetep dina taneuh 8 ha ka 124 ha dibudidaya widang. proyék ieu naratas sarta diwangun saprak 1977, dimimitian dina 1980-1987 geus diakomodir 167 Kepala Kulawarga (Djoewisno, 1986: 188).

Proyék pakampungan pikeun badui terus jadi Departemen program Sosial dirojong ku pamaréntah lokal sarta sajumlah badui dirina sadar ninggalkeun kampung Kanekes jeung pikukuhnya janten warga biasa anu hirup di desa sabudeureun Kanekes. Aranjeunna dipindahkeun eta ngawengku hiji proyék padumukan "Migran Baduy". grup nu aya di luar purview of Baduy Dalam (Tangtu), sarta boga dasi Kanekes kakulawargaan jeung masarakat.

grup robah sosial badui anu dasarna kahayang Paling dasar unggal mahluk manusa pikeun ngembangkeun anu luyu jeung kaperluan kahirupan. Kituna parobahan di masarakat anu sabenerna gumantung kana diri urang, sumawona ngeunaan kaperluan hirup hadé ti méméh. Tapi parobahan sagalana geus dipigawé kudu saimbang ogé ku pola pikir, sikap jeung lampah ngalawan kaayaan robah dina urutan beradaptasi ka kondisi anyar. Ieu saluyu jeung bagian Kahiji tina konsep "AGIL" (adaptasi) dina pamadegan Parsons luhur. Prosés robah sosial dina nyawa badui nu bisa dititénan ngaliwatan kampung mana fungsi Jaro dangka, nyaéta kalurahan dianggap filter di strategi pikeun nutupan pangaruh luar ka kampung Baduy. Peran ieu kampung masih dangka dijaga ku fungsi salaku enclaves nu boga panggih strategi dina nyaring unsur input ti urutan budaya Baduy hirup (Garna, 1992a).

Kampung Jaro tempat dangka fungsi minangka panghalang aliran pangaruh ti luar, sabab warga anu langsung confronted kalawan pangaruh ieu, sahingga kacenderungan ka ngarobah

leuwih mungkin. Stakeholder sarta pewaris kulawarga salaku nilai sosial jeung budaya Baduy, nalika ngalaman hirup sejen samemehna kanyahoan, éta lumangsung irregularities komitmen kabiasaan ti anggota kulawarga, jadi ta'at yén ngalawan pikukuh jadi lunta ogé. Kasadaran nilai jeung norma sosial Baduy unggal kulawarga ahirna bisa diudar kalawan mecenghulna kahayang ngalaman hirup séjén. Nya kitu lembaga sosial kayaning bantuan silih bakal mantuan mun mindahkeun sanajan dina pangabutuh Sanajan kitu, alatan laju tina santunan layanan publik dina arah pamakéan bahan (duit atawa kadaharan) nu sawaktu sakumaha mayar éta. Masarakat "migran Baduy" anu aya di proyék padumukan atawa jadi warga biasa anu hirup di desa sakurilingna Kanekes tiasa nyarios bisa unleashed pikukuh (euweuh badui panjang), sanajan nepi kiwari duana masih Sekutu ku baraya di Desa Kanekes. Dina waktu nu tangtu maranéhna salawasna pakaitna yen nyandak hirup kulawarga Badui di Kampung Baduy sorangan ngarobah, sabab katarik ku kabebasan jeung kasuksésan sapertos kahontal masarakat "migran Baduy".

Kakulawargaan antara Badui désa Kanekes jeung "migran Baduy" bakal méré pamanggih robah, saba salawasna komunikasi sareng tiap nganjang sarta ngabantu dina unggal pakasaban, sakumaha berhuma nyiapkeun jaman penanaman na panén. Nu hartina tali kakulawargaan antara aranjeunna tetep. Berhuma pakasaban, pikeun Badui mindeng ngalibetkeun belegug na belegug sabudeureun kampung Baduy Baduy sorangan ngeunaan ganti pikeun jasa, bahan atanapi ingon (dahareun). Kituna hubunganna sosial dijalankeun ku kakuatan purchasing, tapi lamun pakasaban rengse nuntut ganti pikeun layanan jelas, beungkeut ieu dumasar kana rasa asli tina kakulawargaan. robah sosial bisa diulik dina Kanekes désa ogé tina pertumbuhan populasi gancang, anjog ka ngurangan per kapita subur, keur pola berhuma dibereskeun. Ambéh Huma maranéhna manggihan tanah di luar kampung ku meuli, renting atawa digawé minangka buruh tani. Ku kituna, loba badui buka di luar désa anu meunang dina touch ku warga luar. Sajaba jumlah nu datang ka Kanekes désa ogé masihan kamungkinan robah sosial dina nyawa badui.

parobahan sosial ngalaman ku "migran Baduy" raises patarosan, naha maranéhna geus disiapkeun keur tabrakan mungkin anu lumangsung, kaasup leungitna budaya. Kedah eta jadi tinggaleun watek sabab perlu keur kahirupan Badui anu parobahan nu bisa ngaronjatkeun kahirupan maranéhanana tanpa ngarobah pikukuh Baduy sakumaha tradisi dina kahirupan maranéhanana. Badui anu lokasina di proyek padumukan sigana daék robah kusabab tekanan nu perlu kapamilikan tanah Huma jeung amenities hirup lianna anu disadiakeun. proyék perumahan ieu dikawasa ku Departemen Sosial ngaliwatan Lokal Pamaréntahan Tingkat II Kabupatén

Lebak Camat anu daék ngarobah nyawa badui. warga Kanekes anu resided di panamping dipikaresep bunuh irregularities kusabab dibéré leeway ti beungkeut pikukuh Tangtu kusabab wewengkon Migran-lah panamping Badui asal anu cicing dina proyék pakampungan.

Parobahan ngalaman ku urang pamingpin Baduy teu luput scrutiny custom geus salawasna diusahakeun ngalawan sagala parobahan nu lumangsung tur neangan balikkeun hirup umum luyu jeung pikukuh. kituna pikukuh mangrupikeun norma budaya anu boga fungsi salaku baku tina kabiasaan ekspektasi sarta kitu ogé aturan anu kudu dipigawé anggota komunitas Baduy sakumaha Pamilik éta budaya. Kanyataanna, aki buyut (larangan teh) henteu sapinuhna dilaksanakeun, sabab aki buyut pikeun masarakat Tangtu (Batin Baduy) nyaéta leuwih ketat ti keur aki buyut panamping komunitas (Outer Baduy). Panyimpangan jeung pelanggaran ??? pelanggaran komitmen ku sababaraha anggota kulawarga di panamping masarakat contona, kahayang jeung kalakuanana sarta pakéan kawas kota, boga barang nu dilarang nurutkeun adat, parobahan dina pamakéan ubar ti luar nunjukkeun kaasa-asaan di milih cara hirup anu aya dina gaya (adat) atanapi ngaleupaskeun eta. Loba jalma anu bunuh pelanggaran sahiji adat wungkul alesan kanyahoan ku Puun (Adat). Hiji hal sia noting robah teh ??? parobahan Baduy lumangsung nurutkeun prosés adaptasi di periode nu lila (Relatip panjang). Ieu luyu jeung pamadegan Parsons anu boga nyatakeun luhur yén, "sajarah ngembangkeun manusa nembongkeun robah évolusionér nu ngabalukarkeun paningkatan kapasitas adaptif".

Tradisi Adat Kampung Adat Sunda Kampung Naga

Disusun ku: Ummu Aiman

(1165010165)

Bubuka

Kampung Naga mangrupa salah sahiji Desa Adat anu aya di Indonesia nu kajaga keneh kelestariannya. Lembur ieu mangrupa conto pilemburan di Indonesia anu ngabogaan sense of place sarta usaha ngabela na. Lembur Naga ngabela adat istiadatnya sabot balarea di sakulibengna atos robih seiring kalawan hal mekar jaman. Datangna ngagambarkeun kahirupan balarea Indonesia anu saestuna anu tacan terkontaminasi ku parobahan budaya. Tanagi kenyang obyek wisata Lembur Naga perenahna dina kahirupan anu unik ti komunitas anu tempatna Lembur Naga kasebat. Kahirupan maranehanana tiasa berbaur kalawan balarea modern, ngagem agama Islam, nanging kiat keneh miara Adat Istiadat karuhun na. Sepertos sagala rupa upacara adat, upacara dinten-dinten ageung Islam contona Upacara Sasih Mulud atawa Alif kalawan milampah Pedaran (pembacaan Sajarah Nini Karuhun).¹²

Kampung Naga tos mangtaun barobah kaayaan salah sahiji aset wisata di Indonesia anu tos didatangan ku seueur wisatawan domestik sarta mancanagara. Unikna na nyaeta keasliannya anu kajaga keneh sarta henteu terpengaruh ku dunya kira-kira. Nanging mimiti kaping 6 Pebruari 2006, kanggo samentara kampung Naga moal ngaladenan pengunjung/tamu rombongan dina wangkid wanci henteu dicindekkeun. Hususna kanggo rombongan nu datang anu bade ngalakukeun survei atawa panalungtikan. Nanging kitu, Lembur Naga angger keneh kabuka kanggo nu datang individu atawa kulawargi. Perkawis ieu jalaran margi Balarea Lembur Naga rumaos dirina terekspos. Maranehna nyebatkeun tempat kantun na minangka saung budaya sarta lainna minangka obyek wisata¹³

Ku kituna, dina artikel ieu bakal dipedar perkawis kaayaan umum palemburan kampung Naga, kaayaan sosial masyarakatna, oge bakal dipedar perkawis tradisi adatna.

¹² Iwan Hermawan, 2014, *Bangunan Tradisional Kampung Naga: Bentuk Kearifan Warisan Leluhur Masyarakat Sunda*. Jawa Barat: Balai Arkeologi Jawa Barat.

¹³ Kementrian Kebudayaan dan Pariwisata, *Desa Adat Kampung Naga*.

Kaayaan Umum Palembura Kampung Naga

Kampung Naga mangrupa pilemburan tradisional nu lokasi Lembur Naga perenahna di jalan gedé anu nyambungkeun Tasikmalaya - Bandung ngaliwatan Garut, yaktos kirang langkung dina kilométer ka 30 ka arah kulon Dayeuh Tasikmalaya. Sacara administratif Lembur Naga kaasup lembur Legok Dage Desa Neglasari Kacamatan Salawu Kabupaten Tasikmalaya, Jawa Barat.¹⁴

Desa anu tengtrem sarta hejo ieu ngan berjarak 500 méter ti jalan gedé Garut sarta Tasikmalaya. Lembur Naga tempatna antawis dua buah pasir sarta di sisi Walungan Ciwulan. Aya kira-kira 420 anak tangga di lamping perbukitan éta (konon dina penghitungan kali sanes jumlahna tiasa robih). Tangga éta ngarah ti sisi jalan gedé ka hiji tempat di Walungan Ciwulan. Desa ieu perenahna dina sisi pasir caket walungan.¹⁵

Urang kedah menuruni anak tangga éta dugi di tepian Walungan Ciwulan. Walungan éta ngaliwatan Lembur Naga. Kalawan mapay-mapay jalan di sisi Walungan Ciwulan henteu langkung 200 méter, sampailah urang ka wilayah Lembur Naga anu dikurilingan pager awi. Di peuntas walungan tangtung kokoh leuweung alit, hiji pasir anu dipinuhan ku tangkal-tangkal anu kasampak tos yuswaan sepuh pisan. Leuweung kasebat dingaranan Leuweung Larangan. Leuweung Larangan aya di peuntas Walungan Ciwulan, belah wetan pilemburan. Di palebah kulon, pas di pungkur pilemburan aya Leuweung Keramat.¹⁶

Kaayaan Sosial

Balarea Lembur Naga memeluk ageman Islam. Cacak kitu sepeertos perkawis na balarea adat lianna anu aya di Indonesia, maranehanana oge taat pisan nyepeng adat istiadat sarta kapercayaan nini karuhun maranehanana. Hartina, sanaos maranehanana nyatakeun memeluk ageman Islam, nanging sareat Islam anu maranehanana jalankeun rada benten kalawan pangagem ageman Islam lianna. Salah sahiji di antarana, solat lima waktu; Subuh,

¹⁴ Kementrian Kebudayaan dan Pariwisata, *Desa Adat Kampung Naga*.

¹⁵ Etty Saringendyanti, *Kampung Naga Tasikmalaya dalam Mitologi; Upaya Memaknai Warisan Budaya Sunda. Bandung*: Unpad Press.

¹⁶ Kementrian Kebudayaan dan Pariwisata, *Desa Adat Kampung Naga*.

Dzuhur, Asar, Magrib, sarta Isa, ngan dipigawe dina dinten Jum'at.¹⁷ Di jabi eta, maranehanana henteu milampah solat lima wanci. Cacak kitu toleransi ka kayakinan lianna angger dijagi luhur.¹⁸

Maranehanana tak nyaram para turis anu bade milampah solat lima wanci di jabi dinten Jumaah. Jumlah imah di Lembur Naga berjumlah angger salila puluhan warsih. Maranehanana ngajagi na kalawan “agak ngabatesan jumlah anak”, ngaleutikeun rohang-rohang di jero imah, sarta nyiptakeun rohang-rohang teu aya tanpa furnitur di jero imah supados rohang tiasa boga fungsi seueur. Nanging tangtos hal mekar nu nyicingan lila-lila tak tiasa ditampung deui ku wewengkon arsitektural pilemburan ieu, anu kalawan tetekon, teras usaha nerapkeun aturan henteu nambahan na luasan lembur sarta henteu nambahan jumlah imah. Lantaran eta sapaalih wargi anu henteu tertampung, bertempat cicing di jabi Lembur Naga inti, nanging angger disebut minangka wargi lembur Naga. Listrik teu aya di Lembur Naga. Pamarentah sering nawaran kanggo nyalurkeun listrik, nanging Balarea liwat tetua adat henteu nampi. Alesan anu dikedepankan nyaeta kalawan kaayaan arsitektural mangrupi rangka kayu/bambu, dinding anyaman awi sarta hateup injuk, wargi rempan pisan dina resiko hubungan pondok ku kituna lumangsung bahaya kahuruan.¹⁹

Ti tilu kaayaan di luhur, katingal yen adat istiadat cekap kiat dicepeng, nanging oge nyadiakeun rohang kompromi nyanghareupan kaayaan anu sesah dihindari. Maranehanana henteu mengasingkeun diri sarta membentengi diri kalawan tetekon anu takterbantahkan, nanging nyadiakeun kompromi sarta jalan kajabi dina nyanghareupan masalah sosial kamasarakatan.

Sedengkeun ti kaayaan arsitektur, katingali yen balarea Lembur Naga nyaeta balarea komunal anu kalawan rela ngestokeun aturan-aturan anu aya demi ngabela kaayaan komunal anu merenah kanggo maranehanana.

¹⁷ Maulida Illiyani, *Pilihan Hidup Tradisional; Kampung Naga di Tengah Perubahan*. Makalah Kajian Urban di Indonesia dalam Perspektif Ilmu Sosial dan Humaniora. Pusat Penelitian Kemasyarakatan dan Kebudayaan LIPI

¹⁸ Redaksi Butaru, 2017, *Kampung Naga Masyarakat Adat yang Menjaga Pelstarian Lingkungan*. Bandung: Butaru Press.

¹⁹ Iwan Hermawan, 2014, *Bangunan Tradisional Kampung Naga: Bentuk Kearifan Warisan Leluhur Masyarakat Sunda*. Jawa Barat: Balai Arkeologi Jawa Barat.

Tradisi Adat Kampung Naga

Tradisi adat nu mahsyur masih dijalankeun ku masyarakat di Kampung Naga nyaeta:

1. Nyepi

Upacara niiskeun pikir dipigawe ku balarea Lembur Naga dina dinten Salasa,Rebo,sarta dinten Saptu. Upacara ieu nurutkeun tetempoan balarea Lembur Naga peryogi pisan sarta wajib dilaksanakeun,tanpa kajabi sae salaki-salaki atawa awewe. Dina dasarna upacara ieu boga tujuan masihan kasempetan ka wargi kanggo bertenang diri, berintrospeksi dina kahirupan anu atos dipigawe. Palaksanaan upacara niiskeun pikir dibikeun dina sewang-sewang jalmi, margi dina dasarna mangrupa²⁰

Usaha menghindari pembicaraan ngeunaan saniskanten hiji hal anu patali jeung adat istiadat. Ningali kepatuhan wargi Naga ka tetekon, jabi margi penghormatan ka karuhun na oge kanggo ngajagi amanat sarta wasiat anu lamun dilanggar dideudeupeunkeun bade ngabalukarkeun cilaka.²¹

2. Hajat Sasih

Upacara Hajat Sasih dilaksanakeun ku sakumna wargi adat Sa-Naga,sae anu bertempat cicing di Lembur Naga atawa di jabi Lembur Naga. Maksud sarta tujuan ti upacara ieu teh kanggo memohon pangesto sarta kasalametan ka karuhun Lembur Naga, Eyang Singaparna sarta nyatakeun rasa sukur ka Pangeran anu mahaesa tina sagala nikmat anu atos dibikeun na ka wargi minangka umat-Na.²²

Upacara Hajat Sasih diayakeun dina sasih-sasih kalawan ping-ping minangka di handap ieu:

- a. Bulan Muharam kaping 26, 27 sareng 28.
- b. Bulan Maulud kaping 12, 13 sareng 14.
- c. Bulan Rowah kaping 16, 17, sareng 18.

²⁰ Etty Saringendyanti, *Kampung Naga Tasikmalaya dalam Mitologi; Upaya Memaknai Warisan Budaya Sunda*. Bandung: Unpad Press.

²¹ Redaksi Butaru, 2017, *Kampung Naga Masyarakat Adat yang Menjaga Pelstarian Lingkungan*. Bandung: Butaru Press.

²² Kementrian Kebudayaan dan Pariwisata, *Desa Adat Kampung Naga*.

- d. Bulan Syawal Kaping 14, 15, sareng 16.
- e. Bulan Rayagung kaping 10, 11, sareng 12.

3. Hajat Kawin

Upacara perkawinan kanggo balarea Lembur Naga nyaeta upacara anu dipigawe sanggeus rengse na jangji nikah. sedengkeun babak-babak upacara kasebat nyaeta minangka berikut: upacara sawer, nincak endog (nyejek endog), buka panto, ngariung (ngariung), ngampar (berhamparan), sarta ditungtungan kalawan munjungan.²³

Upacara Sawer dipigawe rengse jangji nikah, pasangan pengantin dibawa ketempat panyaweran, pas di beungeut panto. maranehanana dipayungi sarta tukang sawer tangtung di hadapan kadua pengantin. panyawer ngedalkeun ijab widi, dituluykeun kalawan melantunkeun syair sawer. sabot melantunkeun syair sawer, penyawer menyelinginya kalawan menaburkeun beras, irisan kunir, sarta receh ka arah pengantin. eusi syair sawer mangrupi papatah ka pasangan pengantin anyar.²⁴

Rengse upacara sawer dituluykeun kalawan upacara Nincak Endog. endog (endog) ditunda di luhur golodog sarta mempelai salaki-salaki nyejek na. Saterusna mempelai awewe wawasuh suku mempelai salaki-salaki kalawan cai kendi. Sanggeus eta mempelai awewe lebet ka jero imah, sedengkeun mempelai salaki-salaki tangtung di beungeut panto kanggo milampah upacara buka panto. Dina upacara buka panto lumangsung taros walon antawis kadua mempelai anu diwakilan ku sewang-sewang pendampingnya ku cara ditembangkeun. Sanggeus upacara buka panto dilaksanakeun, dituluykeun kalawan upacara Ngampar, sarta munjungan. Katilu upacara pamungkas ieu ngan aya di balarea Lembur Naga. Upacara riungan nyaeta upacara anu ngan dihadiran ku sepuh kadua mempelai, baraya deukeut, sesepuh, sarta kuncen. Kuncen mengucapakeun sanggem-sanggem bubuka dituluykeun kalawan pembacaan dua sambil ngaduruk menyan. Rengse acara kasebat

²³ Iwan Hermawan, 2014, *Bangunan Tradisional Kampung Naga: Bentuk Kearifan Warisan Leluhur Masyarakat Sunda*. Jawa Barat: Balai Arkeologi Jawa Barat.

²⁴ Maulida Illiyani, *Pilihan Hidup Tradisional; Kampung Naga di Tengah Perubahan*. Makalah Kajian Urban di Indonesia dalam Perspektif Ilmu Sosial dan Humaniora. Pusat Penelitian Kemasyarakatan dan Kebudayaan LIPI

dituluykeun kalawan acara Munjungan. kadua mampelai sumujud sungkem ka kadua sepuh maranehanana, sesepuh, baraya deukeut, sarta kuncen.²⁵

Ahirna selesailah runtuyan upacara perkawinan di luhur. Minangka babasan rasa hatur nuhun ka para ondangan, tuan imah ngabagikeun leeutun ka maranehanana. Sewang-sewang meunangkeun boboko (boboko) anu eusina sangu kalawan deungeun sangu pauknya sarta rigen anu eusina opak, wajit, ranginang, sarta cau.

Sababaraha dinten sanggeus perkawinan, kadua mampelai wajib nganjang ka wargi-wargi na, sae ti pihak salaki-salaki atawa ti pihak awewe. Pamaksudanna kanggo nepikeun omongan hatur nuhun luhur bantuan maranehanana salila acara perkawinan anu atos kaliwat. Biasana sambil nganjang kadua mampelai ngabantun sangu kalawan deungeun sangu pauknya. Rengse beramah tamah, sabot kadua mampelai pamitan bade wangsul, mangka pihak kulawargi anu didatangan mikeun kado sepetos parabol kanggo kaperluan laki-rabi maranehanana.²⁶

4. Khitanan

Upacara khitanan nyaeta upacara anu rame sarta disukai balarea margi tergalong upacara anu boga sipat riang. Nandakeun saurang anak atos nyejek sawawa sacara adat atawa sacara Islam. Biasana sababaraha anak di khitan sakaligus. Sateuacan acara, maranehanana disucikeun kapungkur kalawan ibak di walungan Ciwulan. Sanggeus ngagentos baju, maranehanana kaliwat ngariung di masjid kanggo milampah proses hajat buku taun. Di dieu maranehanana berdo'a kanggo neda kasalametan. Dua ditaekkeun ku kuncen. Nanging anu unik, jabi melafalkeun ayat-ayat Alquran, dua oge diomongkeun dina nalika Sunda. Proses selanjutnya para sepuh sarta anak anu bade dikhitan diarak nuju lapang kanggo ngiring prosesi helaran (ngala beas/mengambil beas). Diu sajumlah indung-indung sipuh ngantos maranehanana sembari nabeuh lisung.²⁷

²⁵ Kementrian Kebudayaan dan Pariwisata, *Desa Adat Kampung Naga*.

²⁶ Maulida Illiyani, *Pilihan Hidup Tradisional; Kampung Naga di Tengah Perubahan*. Makalah Kajian Urban di Indonesia dalam Perspektif Ilmu Sosial dan Humaniora. Pusat Penelitian Kemasyarakatan dan Kebudayaan LIPI

²⁷ Etty Saringendyanti, *Kampung Naga Tasikmalaya dalam Mitologi; Upaya Memaknai Warisan Budaya Sunda*. Bandung: Unpad Press.

Saban anak saterusna hiji per hiji dikedahkeun menumbuk beas dina lisung, anu atos dicampur kalawan sangu ketan sarta koneng. Beas ieu pisan anu engkena bade dijadikeun sangu koneng, kanggo dituang anak-anak sateuacan dikhitan.

Dina milampah upacara ieu, pihak tuan rumah atawa sepuh henteu peryogi repot nyadiakeun kaperluan pesta/upacara. Tatangga bade nyumponan ampir sakumna kaperluan anu diperlukeun. Ti bahan pangan dugi pakakas upacara. Daweung gotong-royong sarta silih ngabogaan hiji sami sanes barobah kaayaan perkawis anu langgeng kenah. Materi sanes saniskanten-galanya, anu pangpentingna hirup rukun, silih bahu-membahu bade ngabantun masarakatna dina kamakmuran bathin. Ieu pisan anu tercermin ti falsafah anu dianut maranehna: "Panyauran gancang temonan, pamundut gancang caosan, parentah gancang lakonan". Hartina, ondangan enggal datangi, kahoyong enggal penuhi, sarta parentah enggal laksanakan.²⁸

Padika gotong royong ieu oge dipigawe kanggo milampah 3 upacara kasebat di luhur. Ku kituna tiasa ditumbukeun. Dina ngajalankeun kawajiban spiritual maranehanana dina wangun upacara, gotong royong tanpa itungan rumit dipigawe minangka budaya anu langgeng kenah. Perkawis ieu nembongkeun sarta kelembutan sipat balarea anu katembong ti kepatuhan milampah upacara adat anu menyejahterakeun jiwa maranehanana.

Kacindekan

Kampung naga nyaeta kampung nu lokasina aya di Tasikmalaya. Kampung ieu tos teu diragukeun deui mangrupa perkampungan adat Sunda nu tos aya di Jawa Barat. Kaayaan sosialna mun ditingal ti kaayaan masyarakat nyaeta mangrupa masyarakat nu sifata komunal, atau tiasa disebut masyarakat nu berkelompok. Kampung Naga masih kenah nyepeng tradisi adat nu sampe ayeuna dijalankeun di masyarakatna. Diantawisna nyaeta; upacara Niis atawa nyepi, Upacara Sasih, Hajat Nikah sareng Khitanan.

²⁸ Iwan Hermawan, 2014, *Bangunan Tradisional Kampung Naga: Bentuk Kearifan Warisan Leluhur Masyarakat Sunda*. Jawa Barat: Balai Arkeologi Jawa Barat.

Referensi

- Muanas, Dasum, dkk. (1998). *Arsitektur Tradisional Jawa Barat*. Jakarta: CV Piala Mas Permai.
- Humaeni, Ayatullah. (2012). *Makna Kultural Mitos dalam Budaya Masyarakat Banten*. In *Antropologi Indonesia*, Vol. 33.
- Iswidayati, Sri. (2007). *Fungsi Mitos Dalam Kehidupan Sosial Budaya*. Bandung, PT Gramedia.
- Masyarakat Pendukungnya*. In *Harmonia Jurnal Pengetahuan dan Pemikiran Seni*. Vol. 8 (2).
- Lim, Suhana. (2017). *Feng Shui: Mitos dan Fakta*. Jakarta: PT. Gramedia Pustaka Utama.
- Pupitasari, Popi; Djunaedi, Achmad; Sudaryono and Ahimsa Putra P, Heddy. (2011). *The Significance of Preserving the Genius Loci in Nurturing Historic-Religious Urban Settlement, Case Study: Kampung Luar Batang (Jakarta, Indonesia)*. In *Tata Loka*, Vol. 13.
- Salura, Purnama. (2007). *Menelusuri Arsitektur Masyarakat Sunda*. Bandung: PT Cipta Sastra Salura.
- Sunanang, Asep and Luthfi, Asma. (2015). *Mitos Dayeuh Lemah Kaputihan pada Masyarakat Dusun Jalawastu Kabupaten Brebes (Tinjauan Strukturalisme Levi-Strauss)*. In *Solidarity: Journal of Education, Society and Culture*, Vol. 4.
- Syaripulloh. (2017). *Mitos di Era Modern*. In *Sosio Didaktika: Social Science Education Journal*, Vol. 4.
- www.disparbud.jabarprov.go.id. Diakses tanggal 16-12-2018.
- Danasasmita, Saleh dan Djatisunda, Anis, 1986. *Kehidupan Masyarakat Kanekes*, Bandung, Bagian Program Penelitian dan Pengkajian Kebudayaan Sunda (Sundanologi) Direktorat Jenderal Kebudayaan, Departemen Pendidikan dan Kebudayaan
- Djatisunda, Anis, 1992. *Pengalaman Bergaul dengan Orang Baduy* (Makalah Seminar Sehari dengan Orang Baduy), Bandung, Museum Negeri Jawa Barat

Djoewisno, MS., 1986. *Kehidupan Masyarakat Baduy*, Bandung, PT Cipta Pratama Adv.

Garna, Judistira K., 1985. *Masyarakat Baduy dan Kebudayaanannya*, Bandung, Pusat Kajian Pengembangan Sosial Budaya

_____, 1987. *Orang Baduy*, Bangi : Universiti Kebangsaan Malaysia

_____, 1988. *Tangtu Tilu Jaro Tujuh : Kajian Struktural Masyarakat Baduy di Banten Selatan, Jawa Barat*, Bangi : Universiti Kebangsaan Malaysia, Disertasi

_____, 1992a. *Orang Baduy dari Kanekes : Ketegaran dalam Menghadapi Tantangan Zaman (Makalah Seminar Sehari dengan Orang Baduy)*, Bandung, Museum Negeri Jawa Barat

_____, 1992b. *Sistem Budaya Indonesia*, Bandung, Program Pasca Sarjana Universitas

Padjadjaran

Johnson, Paul Doyle, 1990. *Teori Sosiologi Klasik dan Modern di Indonesia*, di Indonesiakan oleh Robert MZ. Lawang, Jakarta, PT.Gramedia

Koentjaraningrat, 1993. *Masyarakat Terasing di Indonesia*, Jakarta, PT. Gramedia

Riyanto, Astim, 1990. *Ilmu-ilmu Sosial Dasar (Basic Social Sciences)*, Bandung, Yayasan pembangunan Indonesia

Ruth, Wallace, 1986. *Contemporary Sociological Theory : Continuing The Classical Tradition (Second Edition)*, New Jersey, Prentice Hall, Inc, Englewood, Ellifs

Sam, A. Suhandi, 1986. *Tatanan Kehidupan Masyarakat Baduy Daerah Jawa Barat*, Bandung, Departemen Pendidikan dan Kebudayaan

Soekanto, Soerjono, 1983. *Teori Sosiologi tentang Perubahan Sosial*, Jakarta, Ghalia Indonesia

_____, 1990. *Sosiologi Suatu Pengantar*, Jakarta, PT. Raja Grafindo Persada

Tim Social Forestry Indonesia, 1985. *Studi Kasus Social Forestry berbagai Aspek tentang*

Hubungan Interaksi Masyarakat dengan Hutan , Bandung, Perhutani III Jawa Barat.

Kementrian Kebudayaan dan Pariwisata, *Desa Adat Kampung Naga*.

Iwan Hermawan, 2014, *Bangunan Tradisional Kampung Naga: Bentuk Kearifan Warisan Leluhur Masyarakat Sunda*. Jawa Barat: Balai Arkeologi Jawa Barat.

Redaksi Butaru, 2017, *Kampung Naga Masyarakat Adat yang Menjaga Pelstarian Lingkungan*. Bandung: Butaru Press.

Etty Saringendyanti, *Kampung Naga Tasikmalaya dalam Mitologi; Upaya Memaknai Warisan Budaya Sunda*. Bandung: Unpad Press.

Maulida Illiyani, *Pilihan Hidup Tradisional; Kampung Naga di Tengah Perubahan*. Makalah Kajian Urban di Indonesia dalam Perspektif Ilmu Sosial dan Humaniora. Pusat Penelitian Kemasyarakatan dan Kebudayaan LIPI.

